

NYA Mäktaren

VOLYM XXXV

Teologisk bilaga till Kyrka och Folk nr 21/2013

Från ockupation till frihet

Föredrag vid högtidsfirande på Stiftelsen Gratia Dei 2012-12-15

Av Bengt Birgersson

Artikelförfattaren är utbildningssekreterare vid Peter Isaac Béens utbildningsstiftelse samt provinsssekreterare i Missionsprovinzen

När HERREN gör slut på sitt folks fångenskap, då skall Jakob jubla, Israel glädja sig. (Psalt. 14:7)

När fader Gunnar för 30 år sedan gav ut det som några har kallat för hans andliga testamente, den lilla boken *Den ockuperade kyrkoprovinzen*, så är ockupanterna samhällseliga krafter och ideologier som sekulariseringen, utvecklingstron och jämlikhetsprincipen. Det var det året, 1982, som den s.k. samvetsklausulen avskaffades, vilket för f Gunnar var närmast en befrielse, eftersom den klausulen endast var ett vapen i ockupanternas hand för att sakta vänja landets invånare vid den nya "friheten".

Under året som kommer, 2013, är det 20 år sedan biskopsmötet beslutade att man inte skulle prästviga en man, som inte var beredd att samarbeta med kvinnliga präster, det s.k. prästvigningstoppet. Det har fått till följd att kristenheten i vårt land har gått miste om en rad unga präster, som med stor sannolikhet hade kunnat bli goda herdar. De kunde inte för sitt samvete gå in under ockupanternas villkor.

Om några veckor är det 10 år sedan kyrkoherde emeritus Arne Olsson, senare vigd till biskop, avslutade Missionsprovinsens grundläggningmöte med en betraktelse över orden om de vise männen: Och de tog *en annan väg hem till sitt land*.

Vid ockupation är det ofta så att somliga invånare blir förda i fångenskap till ockupanternas hemland. Så var det vid de förfärliga händelserna kring Jerusalems förstöring år 586 f Kr.

Den sjuttioåriga fångenskapen i Babel är välkänd. På ett andligt plan hänvisar Martin Luther till den, när han 1521 författar sin programskrift Kyrkans babyloniska fångenskap och visar på vägen ut i frihet.

När kommunismen ockuperade Östeuropa och lade den under en iskall järnhand, var det somliga som fick chansen att gå i exil. Somliga av dessa skapade olika former av exilkyrkor. De samlar människor, som finns utanför ett ockuperat lands gränser. Det är en form av frihet, där man oförhindrade av fientliga makter får fira sin gudstjänst. Men människorna i en exilkyrka hör samman med dem som fått gå i fångenskap eller som lider under ockupanternas förtryck. De heligas gemenskap beror inte på den yttre friheten. Så växte Kristi kyrka fram i ett ockuperat land med många begränsningar orsakade av en hednisk och ofta grym ockupationsmakt.

När Paulus kom till Rom första gången var det som fänge. Han bodde under två år med en romersk officer som ständigt vakt i hans husarrest. Men inget hindrade honom att samla människor och förkunna evangelium för dem. Här visade sig det som han långt senare skrev till sin medarbetare Timoteus, under det han satt med bojor i en fångelsehåla: ... Guds ord bär inte bojor. (2 Tim 2:9)

När Jesus började sin verksamhet i Galiléen och kom till Nasaret, citerade han profetorden från Jesajas bok och tillämpade dem på sig själv: "Herrens, Herrens Ande är över

► mig, ty han har smort mig till att predika glädjens budskap för de fattiga. Han har sänt mig för att ropa ut frihet för de fångna och syn för de blinda, för att ge de betryckta frihet och predika ett nådens år från Herren.” (Luk 4:18–19) Vi som har lärt känna evangelium förstår att Jesus talar om en frihet som är helt oberoende av yttre ockupationsmakter. Den frihet som Kristus här förkunnar är frihet från lagens och Djävulens anklagelser, en frihet som beror på att Kristus frigjort oss från åklagarens inre ockupation.

I denna artikel ska ges några perspektiv på frågan: Från ockupation till frihet? Medvetet har jag kallat det en fråga och satt ut ett frågetecken. Jag vill svara något på frågan kring talen 3 x 4.

I.

1 x 4: Det första av tre fyrtal är följande:

F Gunnar skriver med versaler, när han stryker under något viktigt. Och så gör han åtskilliga gånger boken ”Den ockuperade kyrkoprovinsen” när han skriver att Kyrkan är UNA, SANCTA, CATHOLICA et APOSTOLICA, dvs. att Kyrkan är en, helig, allmänlig eller katolsk och den är apostolisk.

UNA ECCLESIA, den enda kyrkan, är just en enda. Det finns bara en kyrka, även om det finns många kyrkosamfund. Överallt där människor samlas i en sann tro på Kristus och samlas kring hans ord och sakrament, där är kyrkan. Detta lär Guds ord. Och det är som vår Svenska kyrkoprovins’ huvudbekännelse säger det: *Vidare lära de, att en helig kyrka skall äga bestånd till evärdelig tid. Men kyrkan är de heligas samfund, i vilket evangelium rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas.* (Aug. art VII)

Kyrkan, den enda, är de heligas samfund, de troendes gemenskap, de som lever det äkta livet med Kristus. Den kyrkans gränser är osynliga men den träder fram där Guds folk samlas kring Ordet och sakramenten i helig tillbedjan.

Kan den kyrkan ockuperas? Nej och ja!

Nej, ty denna kyrka, som är Herrens ögonsten bevarar han just så, som vi bevarar och skyddar vårt öga. Och den kyrkan ska bli bevarad ända fram till Hans återkomst. Men ja, när Djävulen tränger in i nådemedelsförvaltningen, då sker en ockupation. När herdar förvanskar Guds ord till lag utan evangelium eller till ett budskap utan lagens dom eller när falska herdar på det ena eller det andra sättet missköter sakramentens förvaltning, så kan man kalla det för ockupation.

Den enda Kyrkan är ECCLESIA SANCTA, Kyrkan är helig. Det är den därför att den äger Kristi egen helighet. De heligas samfund består av idel syndare, men de är helgade i Kristi rättfärdighet. Och i denna heliga gemenskap kring Guds heliga ord och de heliga sakramenten så är det Guds egen helighet som gör Kyrkan helig. Den är avskild från världen. I tiden finns den mitt i världen men den är *inte av* världen. Men när falska herdar faller offer för ockupationsmaktens lock och pock och i stället för syndernas förlåtelse förkunnar syndernas tillåtelse – som t ex i frågan om utövad homosexualitet – då tränger ockupationsmakten in bland de heliga.

Kyrkan med stort K är ECCLESIA CATHOLICA, den katolska kyrkan. Katolsk betyder det som omsluter helheten, det allmänliga. I vår trosbekännelse säger vi ju att kyrkan är

allmänlig. Kyrkan är Kyrkan utöver hela jorden. Det är alla Guds heliga, alla dessa som i tro tillber Kristus och som lever i hans rättfärdighet. När Jehovas vittnen genom sin förvridna bibeltolkning kallar den kristna kyrkan för djävulens kyrka, så är det en grov förvanskning av sanningen. När de menar att alla de 144 000, som omnämns i Uppenbarelseboken, är Jehovas vittnen, då är man långt borta. Men när den Romersk-katolska kyrkan hävdar att det är hon som är Kyrkan under den romerske biskopen, den enda och katolska kyrkan, är också det en förvanskning.

Kristi Kyrka är till sist ECCLESIA APOSTOLICA. Kyrkan är apostolisk, dvs. den är grundad på apostlarnas undervisning och vittnesbörd, deras ordningar och auktoritet. Såsom apostolisk bygger den sanna kyrkan på allt vad den har mottagit av apostlarna vad gäller både lära och liv, och både vad gäller den enskildes liv i den här världen och vad gäller Kyrkans ordning.

Det är värt att lägga märke till med vilken tydlighet och klarhet, som f Gunnar i boken om *Den ockuperade kyrkoprovinsen* ständigt kommer tillbaka till den ömma punkten i frågan om kvinnliga präster. Den ömma punkten är den här: På samma sätt som Eva föll för ormens list i Paradiset – att mot ett enda litet ord av Gud göra tvärtom, och åt av frukten – så har Djävulens drivit sitt listiga spel och fått kyrkoprovinsen bort från det tydliga ordet av Paulus: *Liksom kvinnorna tiger i de heligas alla församlingar skall de tiga i era församlingar.* (1 Kor 14:33,34) F Gunnar argumenterar för apostolisk ordning. Därför att Herrens apostel har skrivit i klara ord, finns det ingen återvändo.

Det är just på den här vägen som ockupanterna har tagit sig in i vår kyrkoprovins. Vi som nu finns med i ECCLESIA MILITANS (den stridande kyrkan) vet, att sedan bokens författare gått in i ECCLESIA TRIUMPHANS (den segrande kyrkan) har brottet på den punkten öppnat för långt värre saker. Det allra gruvligaste ting har skett i våra domkyrkor och runt om i landet. Sodoms synder lär nog överträffas.

II.

1 x 4: Det andra fyrtalet är följande:

I slutet av boken ”Kyrklig Förnyelse”, som Gunnar Rosendal skrev 1935, kan vi läsa: ”Ingen som grundligt studerat Kyrkoordningen (Laurentius Petri KO 1571) kan undgå att inse, att vi i Sverige aldrig haft mer än en kyrka, Kristi kyrka, som grundlades av Ansgar och renades av våra reformatorer.” (sid 192)

Kyrkan i Sverige renades från missbruk – genom reformatorerna, dvs. de män som influerats från Wittenberg, sådana som Olaus Petri och hans bror Laurentius Petri, den förste reformatoriske ärkebiskopen.

Låt oss lyfta fram **fyra grundpelare** i det reformatoriska – eller om vi så vill – den evangelisk lutherska tron.

Den första grundpelaren är denna:

Rättfärdiggörelsen är den artikel med vilken kyrkan står eller faller, ARTICULIS ECCLESIAE STANTIS SEU CATHOLICAE. I artikel IV i Augsburgska bekännelsen, artikeln om rättfärdiggörelsen, skriver Melancton 1530: *Vidare lära de, att människorna icke kunna rättfärdiggöras inför Gud genom egna krafter, egen förtjänst eller egna gärningar; utan*

att de rättfärdiggöras utan förskyllan för Kristi skull genom tron, när de tro, att de upptagas i nåden och att synderna förlätas för Kristi skull, vilken genom sin död åstadkommit tillfyllestgörelse för våra synder. Denna tro tillräknar Gud som rättfärdighet inför honom. Denna artikel är en bekännelse ut i friheten, bort från den romersk-katolska ockupationen av denna huvudartikel. Vi kan inte här gå in på saken – men Luthers enorma kamp för att vinna klarhet i frågan om hur han skulle bli frälst, bort från den vrede Guden, bort från avlatshandeln, bort från skärseldens tyranniska bojor kring människors själar förde honom till Rom. 1:16–17. *Jag skäms inte för evangelium. Det är en Guds kraft som frälser var och en som tror; först juden och sedan greken. Rättfärdighet från Gud uppenbaras i evangelium, av tro till tro, som det står skrivet: Den rättfärdige skall leva av tro.*

Den fullkomliga rättfärdiggörelsen här och nu, rättfärdiggörelsen genom tro på Kristi försoning, Kristi tillräknade rättfärdighet där jag här ännu befinner mig i mitt syndiga kött, det är evangeliets kärna. SIMUL IUSTUS ET PECCATOR (på en gång rättfärdig och syndare), så att jag nu genom tron på Kristus, just nu står inför Gud helig och ren och rättfärdig, genom syndernas förlåtelse i kraft av Kristi blod. Detta utan gärningar, utan att helgelsen ännu är fullbordad. Den som har funnit den skatten har funnit den verkliga friheten, friheten från lagen, friheten från domen och förtappelsen – och den verkliga friden.

Den andra grundpelaren i vår reformatoriska tro är denna:

Nådemedelskristendom. Genom bestämda nådemedel skänker Gud i sin kyrka Kristi rättfärdighet. Genom nådens medel skapar Guds Ande den tro, genom vilken vi tillräknas Kristi rättfärdighet. I artikel V i Augsburgska bekännelsen – om predikoämbetet - skriver Melancton: *För att vi skola få denna tro, har evangelieförkunnelsens och sakramentsförvaltningens ämbete inrättats. Ty genom Ordet och sakramenten såsom genom medel skänkes den helige Ande, vilken hos dem, som höra evangelium, frambringar tron, var och när det behagar Gud. Det vill säga, att det icke är för vår förtjänsts skull, utan för Kristi skull som Gud rättfärdiggör dem, som tro, att de för Kristi skull upptagas i nåden. Gal. 3: För att vi genom tron skulle undfå den utlovade Anden.*

I direkt anslutning till artikeln (IV) om rättfärdiggörelsen kommer artikeln om predikoämbetet, som är inrättat för att förkunna Guds ord och förvalta sakramenten. Gud skapar tron genom sitt ord. Han skänker rättfärdigheten genom sina sakrament. Och fördenskull måste det finnas en ordning, ett ämbete, som tar sig an dessa nådemedel. Därför har Gud i Kristus inrättat detta herdeämbete, detta Ordets ämbete, detta – som bekännelsen säger – evangelieförkunnelsens och sakramentsförvaltningens ämbete. Det ämbetet är ”formen” för evangelium, kärlet genom vilket Gud kommer med evangelium och skapar tron.

Det är detta nådemedelsämbete som ockuperats i många lutherska och anglikanska kyrkor genom ämbetsreformen, i Sverige 1958. Genom att bryta med apostolisk ordning så förlorar man också den apostoliska grunden för tron.

Ockupanterna öppnade ämbetet för dem som inte skulle ha det, dels kvinnor och dels sådana män som inte känner den rättfärdiggörande tron eller håller fast vid den apostoliska

tron. När biskopsämbetet i Sveriges huvudstad upprätthålls av en lesbisk kvinna måste man fråga sig om man befinner sig nära uppfyllelsen av Jesu ord: *När ni får se förödelsens styggelse stå på helig plats ...* (Matt. 24:15)

Den 5 februari 2005 vigdes Arne Olsson i apostolisk ordning till biskop och samma dag vigde han de första prästerna i Missionsprovinsen. Därmed var dörren öppnad för en nådemedelsförvaltning och fortsatta prästvigningar utan hinder av ockupanterna. Från ockupation till frihet!

Den tredje grundpelaren i reformatorisk kristendom är den rätta **förkunnelsen av lag och evangelium**. Allt Guds ord är lag och evangelium. Carl Fr. Wisløff brukar uttrycka saken så här: Bibeln har två frälsningsvägar: lagens och evangeliets. Lagen säger: Gör det, så blir du frälst. Du måste göra det till punkt och pricka. Och du måste älska Gud av hela ditt, av hela din kraft, utan inblandning av något. Men ingen finns som gör vad lagen kräver. Lagens väg till frälsning är stängd. Ockupanten, Djävulen, har satt sin stämpel så djupt i människan att det inte finns någon, som förmår att på något sätt rädda sig själv. Och lagen säger: fördömd! Förtappad! Evangelium kommer med något helt annat. Det säger: Kristus har tagit all din synd och alla andra människors synd på sig. Han har vunnit åt dig den rättfärdighet som lagen kräver. Evangelium kommer nu med ett budskap om att en annan har gått i ditt ställe. Det förkunnar syndernas förlåtelse. Fritt och för intet.

Förmågan att rätt dela lag och evangelium är kännemärket på en rätt herde. I förkunnelsen och den enskilda själavården.

Från många olika håll kommer man för att ockupera detta genom en sammanblandning, genom förvanskning av denna avgörande tolkningsnyckel, denna hermeneutiska princip. Främmande för vad Kristi rättfärdighet är, okunniga om skillnaden mellan lag och evangelium, sådana sätts att vara herdar.

Ett domkapitels eller konsistoriums stora ansvar att pröva blivande herdar har evighetskonsekvenser. Om den ockuperade kyrkoprovincens domkapitel likt Vidkun Quisling i det ockuperade Norge har gått i maskopi med ockupanterna så finns det idag två konsistorier, som efter Guds ord prövar Ordets tjänare, Missionsprovinsens konsistorium i Sverige och det motsvarande i Finland.

Den fjärde grundpelaren är **korsets teologi**. Motsatsen till korsets teologi är härlighetsteologin.

Den första gången som Jesus förutsade sitt kommande korslidande steg Petrus fram till honom och gjorde vad han kunde för att hindra Jesus på den vägen. Jesu svarade honom: *”Gå bort ifrån mig, Satan! Du vill få mig på fall. Vad du tänker är inte Guds tankar utan människotankar. ... Om någon vill följa mig, skall han förneka sig själv och ta sitt kors på sig och följa mig.”* (Matt. 16:23,24)

Djävulen frestade Jesus på berget att ta en annan väg till sin härlighet än den väg han fått av Fadern – korsets väg. Djävulen kom tillbaka genom Petrus. Härlighetsteologin ligger helt naturligt till för oss.

Korsets väg är också hans Kristi kyrkas väg i världen, föraktad, förföljd, trampad på. Den levande kyrkan i världen lider enormt idag. Beräkningar har gjort som säger att upp mot 100 000 kristna i hans kyrka bara detta år har lidit martyrdöden. Det är korsets väg. Det lidande som kyrkan i Nordkorea, i Sudan, i Iran, i Nigeria, ja i många av jordens länder – är kyrkan i djup nöd.

➤ Kyrkan är alltid i minoritet. Den är liten. Jesus talar om den lilla hjorden. Det är verkligheten. Både för kyrkan och för den enskilde gäller korsets väg.

År 538 f Kr utfärdade kung Kores ett frihetsedikt att judarna fick vända tillbaka och fick lov att bygga upp templet på nytt. Efter 22 år med många bekymmer och problem var dock templet färdigt och kunde invigas år 516. Men saken var den, att det var så litet, ja, ynkligt i jämförelse med det som kung Salomos tempel som en gång hade stått där. Alla hade de hört skildringar av hur fantastiskt det templet hade varit. Stort, imponerande, mycket i guld. Och en del av de äldre som var nu var med kunde minnas hur underbart det var. Och medan somliga jublade över att det nya templet stod färdigt och offren åter kunde bäras fram, de heliga sångerna sjungas, så var det många som grät över hur smått och ynkligt detta var.

En helig rest hade fått lov att bygga templet på nytt. Är det inte detta saken handlar om nu också? Somliga av oss minns kyrkans ”fornstora da’r då ärat [dess] namn flög över jorden”. De fulla kyrkorna, högtiderna, när Guds folk samlades i stora skaror till helig väckelseförkunnelse och stora nattvardsgångar i vackra kyrkobyggnader. Men när jag läser predikotursidan i Kyrka och Folk och tänker på alla de människor som runt om i vårt land samlas till gudstjänster i mestadels hyrda lokaler eller missionshus eller någon gång i egna byggnader – då tänker jag att här döljer sig en del av del av den heliga rest, som Herren känner som sin kyrka i denna tid.

III.

1 x 4: I korthet slutar jag med det tredje och sista fyrtalet. Och det är fyra förmaningar eller uppmaningar till oss alla. Och det blir mycket kort.

Låt oss bevara tron på Kyrkan, på Kristi kyrka, den sanna kyrkan, kyrkan som trosföremål. Vi bekänner ju detta varje söndag i den tredje artikeln: Vi tror på en helig allmänlig och apostolisk kyrka. Vi tror, vi tror! Kyrkan är en trosartikel. Kyrkans beroende av staten har i hög utsträckning varit en ockupation. Gunnar Rosendal avslutar sin bok om den ockuperade kyrkoprovin sen med en uppmaning till bön om kyrkans skiljande från staten. År 2000 skildes Svenska kyrkan från staten. Men det blev inte det som Gunnar Rosendal tänkte sig. Den skilsmässan blev en ny ockupation. Det blev en ny politisering. Men det finns en helig rest. Det finns en Guds kyrka. Den finns till en del i någon sorts enklaver innanför Svenska kyrkans murar – här och var. Den finns utanför. Somliga har lämnat sitt medlemskap. Andra har det kvar. Men man firar gudstjänst i fria gemenskaper, församlingar, där gudstjänsterna i denna kyrka är ett tydligt exempel.

Låt oss för det andra älska våra motståndare. När man läser Gunnar Rosendals bok om ockupationen, så slås man av hur han ständigt vänder tillbaka till detta: älska motståndarna. Han kallar dem inte fiender. För den som man ber för är inte ens fiende, men väl ens motståndare.

Det är en del av friheten, Guds barns frihet, att inte vara bunden i bitterhet och hat, i oförsonlighet hårdhet. Nej, vi älskar såsom han har älskat oss. Och han älskade dem som förföljde honom. Den som älskar är likt en ointaglig fästning. Även om Jesus i sin kärlek lät dem föra honom hela vägen till korset, så bad han för dem som spikade fast honom. Och vann

en seger, där det såg ut som ett stort nederlag.

Där kärlek och vänlighet och godhet lyser fram ur ögonen och hörs i orden på de kristna som inte finner sig i ockupationen, så har de i sin hand ett förunderligt vapen.

Låt oss för det tredje aldrig kompromissa. Har ni lagt märke till i boken vi sysslat så mycket med vid denna högtid, att författaren ständigt återkommer till faran med att kompromissa. Utifrån apostelns ord slår han fast hur omöjlig ämbetsformen var. Den var och förblir ett brott mot Gud. Här finns inte utrymme för kompromiss.

Den som kompromissar böjer sig för ockupanterna. Den som bekänner sig till tron, till sanningen, han är fri. Mitt i förföljelse som kan komma efter bekännelse, så är han ute i friheten.

Vi ser runt om oss i den svenska kyrkoprovin sen, hur många på olika sätt påverkats av den kyrkliga förnyelse, som denna stiftelses grundare var med om att starta på 30-talet. Dessvärre är många av dessa inte Gunnar Rosendals efterföljare. Hans starka varningar för att ge efter, för att kompromissa, att anpassa sig, har man inte efterföljt.

Låt oss för det fjärde hålla fast vid det som redan är sagt: **Guds ord bär inte bojor.** Får Guds ord förkunnas och därmed sakramenten förvaltas och vi får tro att det som skedde i dopet gäller fortsatt och att den heliga måltidens bröd och vin ger oss hans kropp och blod, då rör vi vid honom själv. Liksom kvinnan med svåra blödningar rörde vid Jesu mantelfäll, då han var på väg till Jairus hus, fick uppleva hur kraft gick ut från honom, så är det likadant nu: det går ut frälsande kraft från honom, Guds Son, Kyrkans konung. *Himmel och jord ska förgå, men mina ord ska aldrig förgå.* Och därmed inte heller det som är fött av hans ord, förlåtelsens ord. Där är frihet!

Genom evangeliets kraft

Mikkel Vigilius

Kallelsen till mission och evangelisation är alltid densamma. Men hur ska den förverkligas i vår tid? BV-förlag och Kyrkliga Förbundets Bokförlag 2008, hft, 240 sidor.

Pris: 175 kr

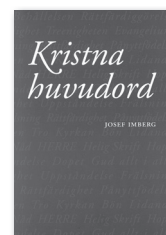

Kristna huvudord

Josef Imberg

Denna bok ger på ett enkelt sätt insikt i viktiga sanningar som Ordet förmedlar. Centrala punkter i den kristna trosläran går igenom till hjälp och uppbyggelse för vandrigen i tro. Hft, 92 sidor

Pris: 60 kr

Beställ via Din Bok, Göteborg
info@din-bok.se, www.din-bok.se

Hållbar andlig utveckling

En brottning mellan karismatikern och lutheranen inom dig

Av Per-Anders Grunnan

Artikelförfattaren är präst i Stigen och Uddevalla

Ipolitiska sammanhang talar man om *sustainable development*, hållbar utveckling. Man syftar då på särskilt miljöområdet. Det har vuxit fram en medvetenhet om att man måste hushålla med jordens resurser om de ska kunna räcka till nästa generation. Man arbetar på många olika nivåer i samhället för att skapa medvetenhet om riskerna med t ex överkonsumtionssamhället. Man vill få bort kortsiktig vinstmaximering, samt överdriven slit- och slängkonsumtion. Ska det finnas något över för nästa generation måste man vidta åtgärder idag.

Kyrkligt sett har vi dock inte kommit lika långt. Där motsvaras den andliga utvecklingen av den ekonomiskt stora utvecklingen efter andra världskriget. Det kortsiktiga profitintresset motsvaras att ett slags folkkyrkligt försök att anpassa gudstjänsten till dem som inte tror. Det viktiga är masskonsumtionen, inte dess konsekvenser för en hållbar utveckling av den andliga miljön. Kyrkligt sett kan vi också sedan 1970-talet se en utveckling av en mer lättsam kristendomstyp där man anpassar gudstjänst, musik och förkunnelse efter ett uppdämt behov av toner i dur och lättsmälta korta andakter. Det har funnits ett sug i kyrkligt-pietistiska områden att komma ur en spiritualitet som i vissa fall berättigat och andra fall oberättigat betraktats som för allvarlig. Man kan förstå reaktionen när den handlar om att kristendoms allvar skulle bestå i en dysterhet, som påminner om de späkningar som Jesus varnar för när han talar om fasta. Somliga har mått dåligt av att det inte bara var tillsnörpta munnar när sammanhanget förutsätter det, utan alltid allvarligt och ju mera dystert desto bättre. Sådana tendenser kan växa fram inom alla andliga rörelser där varningen för obiblskt lättsinne tippat över till vad som lite tillspetsat skulle kunna kallas den ”rätta dysterheten”. Men den ska inte blandas samman med begreppet det ”rätta allvaret” som handlar om att ta det enda nödvändiga på största möjliga allvar. I det sammanhanget är det berättigat, med att inte skämta.

Allt nattsvart

En inspiratör i OAS-rörelsen säger i en intervju i Världen idag (2012-04-25) att hans ”uppväxt präglades av en gammalkyrklig miljö på västkusten. Daniel beskriver den som mörk och extremt tråkig för barn. ’Detta vaccinerade mig mot kristen tro’, berättar han.” Det är förstås tråkigt när människor dömer ut en hel väckelsetradition som nattsvart utifrån sina subjektiva upplevelser. Man kan inte säga att de flesta kristna i något sammanhang är t ex förtryckare för att någon psykopat har utnyttjat möjligheten att härja bland artiga och vänliga människor i ett kristet sammanhang. Inte heller kan man döma ut

en hel fromhetsriktning bara för att många av dess efterföljare har svårt med empatin. Lättare autistiska drag är inte alltid negativa. De kan ha ett syfte: I ett samhälle där det kan krävas att man får stänga av ganska många intryck för att inte bli alltför hårt påverkad av det ateistiska grupptröcket i samhället krävs att man medvetet eller omedvetet stänger av. De högekänsliga har många gånger inte klarat av sekulariseringstrycket i skola, media, på arbetsplats osv, utan har övergett kyrkan för att psykiskt sett själva få en mer lätthanterlig situation. De som då blivit klara är de som antingen inte känt av det omgivande samhällets påtryckningar lika tydligt eller som funnit andra sätt att hantera detta att vara kristen minoritet i världen. Det var därför inte svårt att förstå att det i en annan samhällssituation har funnits och i andra länder finns en större variation av personlighetstyper bland de kristna.

Att ge upp en kristen fromhet med motiveringen att man erfärit för lite förståelse och värme i sådana sammanhang är därför inget skäl. Är man själv högekänslig kan man läsa böcker och forskning i ämnet och försöka vända detta att man i högre grad än andra ser nyanser, analyserar mera, tolkar sociala icke-verbala signaler och därför mer än andra är medveten om andras tankar och känslor, vilket kan vara mycket tröttande. Den som inte har samma förmåga fattar inte hur illa andra tycker om dem. Men det finns litteratur som kan vara till nytta både för de okänsliga och högekänsliga (HSP) att läsa så att man kan gå vidare i livet. Okänsligheten man kanske mött i något kristet sammanhang behöver inte säga något om värdet i den tro och de prioriteringar som en tradition lyfter fram. Det viktiga är om det är en autentisk kristendom och äkthetskriteriet för det är om den stämmer med Bibelns ord och sätt att förkunna lag och evangelium. Man ska heller inte psykologisera bort eller bagatellisera bort att man fått en mörk syn på en väckelsetradition. Det kan nämligen också vara så att jag genom en serie händelser och en räkka frestelser kommit bort från barnatron och den förbehållslösa förtröstan till Gud som min gode och omtänksamme Fader. Den negativa bild du fått av det kyrkliga kan vara en förvillelse orsakad av din fiende, han som vill ta ifrån din själ dess plats hos Gud himmelen.

Poängen med exemplet ovan med mannen som såg allt nattsvart är dock att vi måste se dem som har ett behov som inte har kunnat mötas under vissa tider i främst Göteborgs och Växjö stift. Det är bra att samtala och att ta problem seriöst. Men sedan måste vi se vad som är en biblisk balans vad det gäller allvaret och var det hör hemma. Det vi ser hos Jesus och Luther är däremot en stor glädje och social förmåga vid de tillfällen då detta är passande, men när det gäller trons allvar i salighetssaken, betydelsen av att vara rätt omvänd, risken för

att gå evigt förlorad, djävulens list och Guds makt att hjälpa, då däremot uppvisar de det största allvar. Jesus och apostlarna varnar både för ont liv och falsk lära. Men man har aldrig lärt känna dem, Luther eller Schartau, om man tror att de var sådana som skulle lägga sordin på stämningen om de kom in i ett rum. En sund kristen kan skilja på när det är tid att vara allvarlig och tid att vara uppsluppen.

Samma fostran kan tas emot olika

Men i detta sammanhang behöver också poängteras att två barn till samma föräldrar kan ta emot sin fostran på två helt olika sätt. Det är så inom alla kristna familjer. Det kan bero på hur den andliga striden om en själ slutar, men det kan också handla om psykiska faktorer. Det kan ibland finnas psykiska predispositioner som påverkar vårt sätt att hantera olika typer av uppväxtmiljöer. För dem som har många barn är inte detta svårt att konstatera – samma fostran, men olika resultat. Därför blir ofta kritiken av väckelsetraditioner inte alltid rättvisande. Man kan ha rätt utifrån sin upplevda erfarenhet, men man måste innan man dömer ut en hel tradition fråga sig: är min erfarenhet verkligen representativ för alla? Troligen inte, i så fall skulle det inte finnas några andra som attraheras av den tradition man själv lämnat. Nästa fråga: Är jag beredd att lyssna seriöst på dem som är kvar och fråga mig om det är något jag själv missat på vägen? Erfarenheten visar att de flesta som övergivit sin rosenianska eller gammalkyrkliga uppväxt för den karismatiska rörelsen sällan omprövar sitt beslut på rationella grunder. Snarare så finns det en tendens till att på ett känslomässigt laddat sätt se ner på dem som fortfarande håller fast vid vad de lärt av fäderna och mödrarna. Samtidigt begär man att få äga fullt förtroende i sina gamla kretsar bara för att man en gång tillhört dem. Det är samma kretsar som man idag inte sällan på ett lite nedlåtande sätt klassar som varande i ett lägre stadium av kristen tro, eftersom de inte har omfamnat det nya och vidsynta. För att man själv tidsmässigt först var lutherskt kyrkokristen så tänker man att detta är något som hör det förgångna till. Men då tänker man inte på att utvecklingen tidsmässigt kan vara tvärtom för tidigare pingstvännen som sett evangeliet klarare i den lutherska förkunnelsen och den kristna kärleken mindre tillgjord i gammalkyrkliga hem och församlingar.

Kan man då lära något av varandra?

Kan man mötas någon gång? Det är inte möjligt om vissa fortsätter att påtvinga andra en yttre dysterhet. Det är också svårt om vissa inte börjar pröva sig om deras hjärta faktiskt har ett ont förakt för den kyrklighet som gett dem den grund som gör att de överhuvudtaget är kristna idag. Jämför hur det ser ut i Svenska kyrkan – det finns ingen statistiskt sett framgångsrik karismatisk rörelse där det inte tidigare funnits en stark luthersk väckelse att rekrytera människor ur. Vi måste alla inse att varje föräldrageneration och prästgeneration gör nya misstag, så också min egen. Den stora faran man kan skönja i vår tid är att pendeln slagit så långt åt det lättsamma hållet att man riskerar att på sikt gå miste om det viktigaste, innehållet i den bibliska tron såsom vår lutherska kyrka förstått den. Saken gäller inte positiv eller negativ kristendom, utan saken gäller mer om i vilket sammanhang som vissa ytt-

ringar av glädje respektive allvar passar in. Det handlar om en djupare förståelse för liturgins väsen och kyrkans djupaste identitet i den Barmhärtige, Helige och Kunglige Frälsaren.

Är det viktigt vad som är sant?

För klarhetens skull måste jag säga att det finns många personer som går på OAS som jag har stort förtroende för och stor glädje av. Men det står i Bibeln att vi ska förmana varandra och detta är ett sätt som jag tror att jag kan hjälpa också sådana jag älskar innerligt. Nu till sak.

OAS-rörelsen säger sig enligt sina stadgar vilja verka för evangelisk-luthersk tro i Svenska kyrkan, med en öppenhet för andra samfund. Därför kan man i deras program se lutherska förkunnare sida med sida med undervisning från baptister, romerska-katoliker och många andra. Sedan toppar man med en gudstjänst där alla samverkar utan föregående samtal och överenskommelse om altar- och predikstolsgemenskap. Att söka kyrklig enhet är rätt och bibliskt, men när man hanterar andliga gemenskaper såsom om det handlade om åsiktsmässiga eller politiska allianser degraderar man i praktiken skillnaden mellan kristen tro och kristlig åsikt. Ekumenik bygger på enhet kring förståelsen av Bibeln, inte bara att man använder Bibeln. Rätt enhet är en enhet där kontakten mellan kristna bygger på att de är ekrar och Kristus navet. Slutstationen i liberal ekumenik är religionssynkretismen, där man klarar sig utan Jesus för att förenas. Men även om vi håller oss till de sammahang som lyfter fram Jesus och Bibeln blir det problem när dessa två saker skalar bort allt annat såsom oväsentligt.

Prövar vi andarna?

Men en varningssignal är när unga kristna föräldrar sedan inte granskar lyrik i texter från baptistiska kyrkor. Man ser inte läroförskjutningen som man förmedlar till sina egna barn. Det är stor skillnad om det är Guds Ande som ger och skapar tro i mitt hjärta genom ordet och sakramenten eller om jag själv i egen kraft kan säga ja till Gud. Har jag ingen ond natur och inget syndaförlärv, då skulle jag kunna bestämma mig för att bli kristen i egen kraft. Men är jag född med bortvändhet från Gud i min natur, då behöver jag dopet redan som spädbarn, då behöver jag höra ett rätt Guds ord med både lag och evangelium för att komma till en rätt tro och bli pånyttfödd.

Evangeliets lutherska klarhet har varit den direkta orsaken till de väckelser vi fått nåden att uppleva i vårt land. (Med väckelse avses här syndanöd som för till att söka Jesu nåd, inte nödvändigtvis massmöte med många som är i ”härlig” stämning). Men med karismatiken har en bieffekt utvecklats. Det är en anda av att man kan ta det lutherska trosinnehållet för givet bara för att man själv har fått det såsom ung. Även om resultatet i den egna generationen i bästa fall begränsar sig till en tendens av prioritet av upplevelse framför sanning, så kommer kanske den verkliga skrällen i nästa generation. Då kan vi få se en generation som inte fått ”den tråkiga” undervisningen och de ”långa” predikningarna. Istället för biblisk historia, katekes och psalmskatt så uppfostrar man en ny generation med populärmusikaliska inslag. Underhållningsvärdet tycks mer centralt än undervisningen i alltför många fall. Precis som i många baptistiska samfund växer unga upp i kristna familjer utan att ens kunna tio Guds bud utantill. Och

hela tiden så gäller det att överträffa föregående stadium för att inte barnen ska bli uttråkade. Man har dragit slutsatsen: ”i och med att jag nu i efterhand tycker att min barndom var tråkig så måste rimligen den rätta slutsatsen vara att det viktigaste för mina barn är att de inte bli uttråkade i kyrkan.”

I USA, har man nu under senare år chockats över att man på bred front i de sk bibeltroende samfundet sett att det blivit nästan ogörligt att få ungdomarna att stanna kvar i kyrkan. Det handlar om massavhopp från aktivt kyrkligt liv i Amerika idag bland unga. Och i USA har man haft karismatisk och ytligare inriktning på sina gudstjänster bra mycket längre än vi i Sverige! Även i lutherska samfund i Amerika börjar man nu skönja frukterna av sk *contemporary music* och avskaffandet av traditionell högmässa till förmån för mer baptistiskt färgade möten som kan liknas vid ett lätt sam familjegudstjänst.

Ungdomarna har blivit så vana vid de vuxnas inställsamhet att kraven inte längre kan mötas. Man måste ut i den riktiga världen för att få nästa kick! Är detta en lärdom för oss i Sverige? En god sak vore att stanna upp och kontrollera så att vi inte har kastat ut barnet med badvattnet. Har vi i vår egen generation varit så fokuserade på att konsumera andliga upplevelser och exotiska spiritualiteter att vi glömt att om vi inte ger våra barn den grund vi själva fått så kommer våra barn också att vara något annat än vad vi är. Det som behövs är en ny vår för andlig medvetenhet om innehållets betydelse och undervisningens långsiktiga hållbarhet. I ett hållbarhetsperspektiv kan det finnas mycket att hämta i en av världens främsta kyrkliga traditioner vad avser katekesundervisning och väckande själavård i förkunnelsen.

Recension: Kristi lag, naturlig lag och antinomism (Rune Söderlund)

Av Tomas Appelqvist

Artikelförfattaren är postdoktorsforskare i systematisk teologi vid Lunds universitet

Frågan om vilken roll lagen ska ha i den kristna tron och i det kristna livet är en fråga som ständigt är aktuell, inte minst i ljuset av de senaste årtiondenas problem med nyordningar i etiska frågor, samtidigt som man påstår att det råder enighet om evangeliet. I denna bok analyseras lagen i fyra fristående uppsatser. Tonvikten läggs vid att analysera vad de bibliska utsagorna själva säger i frågan och vilka spänningar som finns i Bibeln. Därutöver ges den första generationen lutherska teologer under reformationen stor uppmärksamhet, liksom en rad kända personer som är eller har varit aktiva i tolkningen av den kristna tron under det senaste seklet.

En naturligt ordnad moral

Den första uppsatsen har rubriken ”Kaos, kosmos och rättfärdighet”. I fokus står naturrätten och författaren pläderar med hjälp av såväl bibliska som filosofihistoriska argument för att moralens ordning i judisk och kristen tradition bygger på övertygelsen att det finns en inneboende ordning redan i själva naturens förlopp. De hebreiska och grekiska ord som till svenska oftast översätts med ordet ”rättfärdighet” betecknar till exempel både den riktiga ordningen i naturen och den moraliska ordningen i människolivet. Idealet om en rätt måttfullhet, vilken ibland tar sig närmast matematisk noggrannhet, visar att det finns ett tydligt släktskap mellan bibliska utsagor och platonisk och aristotelisk etik. För Anselm av Canterbury var det av stor vikt att försoningen sker på ett sådant sätt att rättsordningen i tillvaron inte bryts och att jämvikten inte förstörs. När Gustaf Aulén, som i opposition mot Anselms försoningslära skrev boken *Christus Victor*, hävdar att Kristus

har ”besegrat” lagen och genombrutit rättsordningen riskerar detta enligt författaren att leda till en situation där kärleken spelas ut mot rättsordningen. Som vi ska se längre fram i denna recension finns det gott om avskräckande exempel i nutida teologi på vad en sådan uppfattning kan leda till.

Tesen i uppsatsen har gott stöd i de källor som åberopas. Samtidigt hade uppsatsen kunnat fördjupas av att gå i dialog med naturvetenskapliga rön från de senaste decennierna, vilka har presenterat en syn på naturen som nyckfull och oberäknelig. Därutöver finns det ju ett antal ställen i Bibeln där Gud själv bryter mot naturens ordning. Det kanske mest centrala är Rom 11:17-24, där den hednakristna existensen skildras som en inympning, ”mot naturens ordning”, i det äkta olivträdet. Mot bakgrund av dessa invändningar kan det därför vara svårt för en kristen i nutidssamhället att på egen hand få vägledning av naturen. En fråga där denna oklarhet troligen kan komma att bli aktuell inom de närmaste åren är ”vård i livets slutskede”. Var går till exempel gränsen mellan ett gott utnyttjande av medicinska framsteg och ett onaturligt sätt att förlänga livet med mänskligt manipulerande?

Moses, aposteln Johannes och den naturliga etiken

”Mosaisk, naturlig och ny lag i Gamla testamentet” är rubriken på bokens andra uppsats. Författaren medger att rön från exegetiken stöder Karl Barths uppfattning att de tio budorden och den etik som grundas på dessa förutsätter att det slutits ett förbund mellan Gud och Guds folk. För att balansera ensidigheter som denna uppfattning kan leda till visar författaren att en rad bibelställen, särskilt i vishetslitteraturen, understryker att etiken har sin grund redan i skapelsens härlighet. Med en

sådan grund för etiken blir det också begripligt att den tidiga kyrkan avfärdade stora delar av GT:s lagar som ceremonial-lag eller civil lag; endast morallagens, den naturliga lagens avtryck i GT, är gällande i det nya förbundets tid.

Den johanneiska teologin står i fokus i bokens tredje uppsats. På tre ställen¹ talar Johannes om ”ett nytt bud”, som Jesus kommit med. Detta yttrande kan framstå som ett problem för den skapelseförankrade etik som boken pläderar för. Författaren hävdar att ”det nya” som Jesus kommer med visserligen har att göra med den kraft och det liv som fanns i urkyrkan på basis av Jesu död och uppståndelse, men samtidigt är själva innehållet i detta bud en återskapelse av det ”urgamla”, den renhet som fanns redan i skapelsen. En sådan tolkning är också i linje med de johanneiska skrifternas dubbla syn på tillvaron, där ”allting” tar sin början i och med Jesushändelsen, men också i skapelsen.²

Antinomismen – en viktig framtidsfråga för lutherdomen?

Bokens sista och längsta uppsats belyser antinomismen³ i historia och nutid. Inledningsvis konstateras att en viss form av avståndstagande mot lagen naturligtvis är berättigad inom den kristna tron; både Jesus och Paulus blev anklagade för att vara antinomister. Hos Luther är morallagen evig, men samtidigt ger Luther lagen en individualpsykologisk tolkning, som gör att lagen ska predikas till djupet av varje individs hjärta. Under reformationen avvisades en rad olika former av antinomism, eftersom dessa tolkningar ansågs strida mot det faktum att såväl Jesus som Paulus inte ville avskaffa lagen, utan uppfylla den.

I uppsatsens andra halva tar författaren upp en rad olika personer och trender i nutiden, vilka bär tydliga spår av antinomism. Hos såväl Jonas Gardell som lundateologins företrädare (Nygren, Aulén, Bring och Wingren), KG Hammar, Dag Sandahl och Dietrich Bonhoeffer kan man finna yttranden som har klara likheter med ställningstaganden som bryter med NT:s och Konkordieformelns läroformuleringar.

De exempel som Söderlund lyfter fram är viktiga, eftersom de berör en så allvarlig fråga. I flera av fallen skulle det dock enligt min mening vara nödvändigt med en mer ingående analys för att kunna avgöra om den granskade positionen verkligen är antinomistisk i en otillåten mening. I Bonhoeffers fall kan texten ha blivit ändrad av utgivaren efter Bonhoeffers död. Dessutom talar han troligen om en fråga som snarare har att göra med mänsklighetens behov av att hantera den moderna tillvaron än hur lagen ska kunna fungera som ett existentiellt fenomen.

I Dag Sandahls fall är hans antinomistiska yttrande fällt i en debatt i kyrkomötet år 1982, där diskussionen gällde om kyr-

1 Joh 13:34, 1 Joh 2:7 och 2 Joh 5.

2 Se till exempel Joh 1:1-4, 1 Joh 1:1f och Upp 22:13.

3 I såväl den granskade boken som denna recension används ordet ”antinomism” (anti = ”mot” och nomos = ”lag”) i en bred och neutral bemärkelse. ”Antinomism” är alltså viljan att avskaffa eller begränsa lagens räckvidd inom den kristna tron. Utifrån en traditionell luthersk uppfattning handlar det i denna fråga om att hitta en sund balans mellan att å ena sidan låta lagen få ett alltför stort spelrum (och tränga in på frälsningens plan) och å andra sidan ett för litet spelrum (och avskaffas eller reduceras på skapelsens plan).

kan skulle arbeta för att förbättra folkmoralen. Sandahl yttrade då att kyrkan skulle avstå från att tillhandahålla normer åt människor som inte tagit emot det kristna budskapet. Sandahls yttrande är förstås fel, om han hävdar att lagen i *princip* endast kan avhandlas efter evangeliets mottagande. Om man däremot tolkar Sandahl som en förespråkare för att kyrkan bör lägga mer energi på specifikt kristna frågor som frälsning och mission, och mindre energi på jämställdhet, miljövard och fattigdomsbekämpning, så blir hans ställningstagande fullt rimligt.

Även om de nyss anförda exemplen visar att delar av den sista uppsatsen kunde ha fördjupats betydligt, presenterar författarens en mycket viktig slutsats, nämligen att i stort sett samtliga teologiska positioner i nutiden, även till synes motstridiga sådana, ytterst hamnar i en antinomistisk hållning. Detta är en iakttagelse som vore väl värd en fortsatt diskussion, eftersom luthersk teologi omöjligen kan fungera utan distinktionen mellan lag och evangelium, där varje aspekt får spela sin roll. Uppsatsen avslutas med nio teser som i positiva och pedagogiska ordalag slår fast varför det är viktigt att hålla fast vid en skapelseförankrad laguppfattning.

Sammanfattande utblick

De olika uppsatserna ger en sammanhållen bild av vikten att lagen förkunnas och följs även i det nya förbundets tid. Vissa smärre upprepningar mellan uppsatserna får man som läsare leva med, även om jag tror att en sammanfattande reflektion, antingen av utgivarna eller av författaren själv, hade kunnat tillföra intressanta perspektiv, särskilt med tanke på att sekundärlitteraturen i de fyra uppsatserna mestadels är några decennier gammal. Genom en sådan sammanfattande reflektion hade bokens resultat kunnat ställas i relation till en rad böcker som utkommit under de senaste decennierna, i vilka lagen har fått en förnyad betydelse i luthersk teologi. Som exempel för den som vill fördjupa sig ytterligare i dessa frågor kan Tomas Nygrens doktorsavhandling *Lag och evangelium som tal om Gud* nämnas.⁴ Den inom Missourisynoden verksamme prästen Edward Engelbrecht har i sin bok *Friends of the Law* pläderat för en uppfattning som i sak kommer mycket nära Söderlunds och Nygrens positioner. Tyvärr verkar den mesta litteratur som finns tillgänglig på området lägga störst vikt vid lagen. Ännu saknas aktuell forskning som tydligt visar hur förståelsen av evangelium fördunklas när lagen inte tillåts ljuda med kraft.

Söderlunds bok är innehållsrik och lättläst på samma gång. Alla som är intresserade av bibelteologi, luthersk dogmatik och etik kan läsa den med stor behållning, vare sig man är lekman, studerande eller aktivt verksam som präst eller lärare. Det enkla språket i kombination med den historiska och bibliska detaljrikedomen är bokens stora behållning.

Kristi lag, naturlig lag och antinomism

Rune Söderlund

Församlingsfakultetens skriftserie nr 11, 2012

Distribution: Din Bok, 031-13 63 50

4 Denna bok recenserades utförligt i ”Nya Väktaren”, Volym XIX.